
Wstęp

Wschodnioznawstwo 1, 9-12

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wstęp

Zakład Badań nad Europą Wschodnią Instytutu Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego przedkłada do naukowej dyskusji pierwszy tom „Wschodnioznawstwa”, traktując tę propozycję jako, z jednej strony, kontynuację własnych opracowań zbiorowych, z drugiej natomiast, jako zaczątek periodyku o charakterze serii wydawniczej. Nazwa tomu w sposób najogólniejszy odzwierciedla zarówno przedmiot opracowania, jak też kierunki badań realizowanych w Zakładzie od momentu jego powstania, co nastąpiło w roku akademickim 1997/1998 (wydzielenie z Zakładu Badań Narodowościowych i Problemów Polonii z przejęciem części problematyki) z inicjatywy pierwszego kierownika prof. dra hab. Bernarda J. Albina.

W ciągu ostatniej dekady Zakład przyjął formułę badawczą, której treścią jest: *badanie współczesnych zjawisk, problemów, stosunków politycznych i form ustrojowych na obszarze Europy Środkowo-Wschodniej, w państwach postsowietycznych (WNP) oraz podobnych zjawisk na wybranych obszarach Bliskiego Wschodu i Azji. Przedmiotem badań są systemy polityczne państw, systemy partyjne, stosunki narodowościowe ze szczególnym uwzględnieniem badań polonijnych, zagadnienia wyznaniowe i kulturowe, a także stosunki multi i bilateralne podmiotów prawa międzynarodowego na badanym obszarze. Badaniami objęte są również występujące w badanym regionie koncepcje doktrynalno-ustrojowe, w tym myśl polityczna powstająca w regionie lub do regionu się odnosząca. Na powyższym tle Zakład prowadzi także badania polityk zagranicznych i wewnętrznych, zarówno państw regionu i badanego obszaru, jak również podmiotów spoza regionu wpływających na stosunki społeczne (polityczne, wyznaniowe, narodowościowe i inne) związane z problematyką współczesnych stosunków międzynarodowych.*

W obrębie Zakładu (samodzielnie oraz we współpracy z Zakładem Spraw Narodowościowych i Problemów Polonii oraz Zakładem Polityki Zagranicznej RP Instytutu Studiów Międzynarodowych) ukazało się szereg monografii oraz studiów, przyczynków i recenzji publikowanych w ramach nieformalnych serii wydawniczych, takich jak: „Z badań nad współczesną problematyką państw Europy Środkowej i Wschodniej”¹ redagowanych przez

¹ W ramach tej serii ukazały się następujące opracowania: *Z badań nad problematyką narodowościową państw Europy Środkowej i Wschodniej*, Wrocław 1998, *Z badań nad współczesną problematyką państw Europy Środkowej i Wschodniej*, Wrocław 2000, *Kraje Europy Środkowej i Wschodniej wobec procesu integracji europejskiej*, Wrocław 2001, *Kraje Europy Środkowej i Wschodniej na drodze przemian*, Wrocław 2004.

B.J. Albina² i J.M. Kupczaka³ oraz w szczególności seria „Europa Wschodnia – dekada transformacji”. W ramach tej ostatniej ukazały się tomy pod redakcją B.J. Albina i W. Baluka poświęcone Rosji, Ukrainie, Białorusi i Czechom⁴. Do innych prac zbiorowych powstałych z inicjatywy Zakładu zaliczyć należy ponadto opracowania *Wspólnoty chrześcijańskie w krajach byłego ZSRR. Perspektywa dwudziestolecia* (red. M. Mróz⁵ i T. Dębowski) oraz *Polska mniejszość narodowa w Europie Środkowo-Wschodniej. Nowe problemy i wyzwania wobec współczesnych przemian w państwach regionu* (red. Z.J. Winnicki), a także monografie Z.J. Winnickiego⁶ *Współczesna doktryna i historiografia białoruska (po roku 1989) wobec Polski i polskości*, Wrocław 2003, Walentego Baluka *Koncepcje polityki narodowościowej Ukrainy. Tradycje i współczesność*, Wrocław 2002 i *Kształtowanie systemu partyjnego Ukrainy w okresie transformacji ustrojowej (1987-2004)*, Wrocław 2006 oraz A. Siemianowskiego *Od kozackich żądań likwidacji Kościoła Unickiego do organizowania świadomości narodowej Ukraińców wokół tegoż Kościoła*, Łarysy Leszczenko⁷ *Polskiej wopros w ruskij filozofsko-religioznoj mysli na rubieżu XIX-XX wiekow*, a także E. Pałki *Śląski Kościół Ewangelicki Augsburskiego Wyznania na Zaolziu. Od*

² Inne prace B.J. Albina: *Polski ruch narodowy na Łotwie w latach 1919-1940*, Wrocław 1993; *Zakład Narodowy im. Ossolińskich w latach 1946-1953*, Wrocław 1990; *Polacy w Jugosławii*, Lublin 1983.

³ Inne prace J.M. Kupczaka: *Związek Polaków 'Zgoda' w RFN w latach 1921-1939*, Wrocław 1983, *Polacy na Ukrainie w latach 1921-1939*, Wrocław 1994.

⁴ *Europa Wschodnia – dekada transformacji. Ukraina*, Wrocław 2002, *Europa Wschodnia – dekada transformacji. Rosja*, Wrocław 2003, *Europa Wschodnia – dekada transformacji. Białoruś*, Wrocław 2004, *Europa Środkowa – dekada transformacji. Republika Czeska*, Wrocław 2005.

⁵ Inne prace M. Mroza: *Katolicyzm na pograniczu. Kościół katolicki wobec kwestii ukraińskiej i białoruskiej w Polsce w latach 1918-1925*, Toruń 2003, *W kręgu dyplomacji watykańskiej. Rosja, Polska, Ukraina w dyplomacji watykańskiej w latach 1917-1926*, Toruń 2004.

⁶ Inne prace Z.J. Winnickiego: *Rada Regencyjna Królestwa Polskiego i jej organy (1917-1918)*, Wrocław 1991, *Szkice kresowe*, Wrocław 1995, *Szkice i obrazki zaniemeńskie*, Wrocław 2000, *W Mińsku Litewskim mieście dawnej Rzeczypospolitej*, Wrocław 2005, *Szkice kojdanowskie. Kojdanowsko-Polski Rejon Narodowościowy w BSSR. Uwagi o genezie oraz przestankach funkcjonowania. Stan badań problematyki*, Wrocław 2005 (wydane także jako: *Kojdanowskie oczierki. Kojdanowskiej polskiej nacionalnyj rajon w BSSR. Zamietki o przedposytkach obrazowania i funkcjonowania. Sostojanije issledowanij problemy*. (pieriewod s polskiego A. Gorodeckij), wyd. Izdatielskij Dom „Niewa”, Sankt-Pietierburg 2006, a także pod redakcją: *W Krainie Wielkiej Niedźwiedzicy. Śladami Sergiusza Piaseckiego. Materiały z sesji pod redakcją Zdzisława J. Winnickiego*, (współautorstwo) Wrocław 2001, *Znakamityja Minczanie – Materijały Białoruska-Polskaj nawukowaj kanfierencji*. Minsk 9 listopada 2004 g. – *Materiały Białorusko-Polskiej konferencji naukowej, Mińsk 9 listopada 2004 r.*, (red. nauk. Anatol Wialiki, Zdzisław Winnicki), Mińsk – Wrocław 2005, *Znakamityja Minczanie XIX-XX st. Materijały Białoruska-Polskaj nawukowaj kanfierencyi Minsk, 9 listopada 2005 g* – *Materiały Białorusko-Polskiej konferencji naukowej, Minsk, 9 listopada 2005 r.*, s. 126, Minsk – Wrocław 2007, Wrocław – Mińsk 2007 (red. nauk. Anatol Wieliki, Zdzisław Winnicki).

⁷ Inna praca Ł. Leszczenko, *Międzynarodowe stosunki kulturalne. Teksty źródłowe*, Wrocław 2004.

polskiej organizacji religijnej do kościoła czeskiego. Ponadto prace zbiorowe: pod redakcją Ł. Leszczenko i M.S. Wolańskiego *Polska – Ukraina. Więcej niż sąsiedztwo*, pod redakcją B.J. Albina i G. Tokarza *Izrael i Autonomia Palestyńska. Wybrane aspekty polityczne i prawne*. Pełny wykaz publikacji pracowników i doktorantów Zakładu zamieszczamy na stronie domowej witryny Instytutu Studiów Międzynarodowych Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego.

Prace Zespołu Zakładu Badań nad Europą Wschodnią nie ograniczają się jedynie do zaprezentowanej problematyki, gdyż pracownicy i doktoranci realizują oryginalne badania poświęcone wybranej problematyce politologicznej odnoszącej się do innych, niż wskazane w publikacjach, kwestii w państwach Europy Środkowej, obszaru WNP, Bliskiego Wschodu, Chin oraz innych państwach azjatyckich. Tok badań zmierza do objęcia zainteresowaniami Zakładu płaszczyzny określanej wstępnie jako *regionalne studia wschodnie*.

Niniejszy tom, stanowiący wyraz kształtującej się specjalizacji Zakładu oraz współpracy z szerszym niż własne gronem Autorów, inauguruje (w zamierzeniu Zespołu) stały rocznik „Wschodnioznawstwa”. Zespół liczy na podjęcie dyskusji oraz współpracę Badaczy krajowych i zagranicznych. W szczególności dotyczy to kwestii wypracowania teoretycznych i metodologicznych podstaw związanych z przedmiotem *Wschodnioznawstwa*.

Pojęcie *wschodnioznawstwo* (badania wschodnie) wymaga zdefiniowania. Odwołanie się do praktyki naukowej jest niewystarczające, niemniej do czasu podjęcia merytorycznej dyskusji redaktorzy tomu traktują je jako zbieżne (zbliżone) z wypracowaną już polską praktyką naukową, odpowiednio do przedmiotu badań objętych takimi uznanymi periodykami, jak na przykład: „Studia Wschodnie”, „Polityka Wschodnia”, „Przegląd Wschodni”, „Sprawy Wschodnie”, „Rocznik Wschodni”, „Obóz”, czy najbliższe Zespołowi miejscowo „Wrocławskie Studia Wschodnie”. „Wschodnioznawstwo” w zamierzeniu ma posiadać charakter przede wszystkim politologiczny. Niemniej, z uwagi na niezbędną interdyscyplinarność w oglądzie *spraw wschodnich*, redaktorzy widzą potrzebę w rozszerzeniu metodologicznym prezentowanej w periodyku problematyki. Zwłaszcza że politologia jako nauka relatywnie młoda, w znacznej mierze interdyscyplinarna, z istoty rzeczy posługuje się odpowiednio metodami właściwymi naukom historycznym, w niezbędnym zakresie prawnym, a także socjologicznym i etnograficznym wszędzie tam, gdzie istnieje konieczność sięgnięcia do ustaleń i narzędzi właściwych dla badania polityki oraz stosunków międzynarodowych.

Oddawany w ręce Zainteresowanych tom posiada konstrukcję klasycznego periodyku naukowego i obejmuje w tej mierze artykuły i studia, recenzje i omówienia oraz materiały i dokumenty. Z czasem Zespół zamierza uzupełnić kolejne tomy o kronikę naukową.

Teksty zamieszczone w niniejszym tomie podejmują różne kwestie. Łączy je to, że opisują problematykę związaną z szeroko rozumianym *wschodnio-znawstwem*. Z tych względów tom podzielono na pięć części. Pierwsza odnosi się do kwestii związanych z polityką wewnętrzną państw będących przedmiotem zainteresowania Autorów zamieszczonych publikacji. Konkretnie odnosi się to do Gruzji, Mołdawii, Słowacji, Estonii, Serbii, Czarnogóry i Rosji. Część druga obejmuje artykuły i studia związane z polityką zagraniczną Rosji, Ukrainy, Białorusi oraz państw Azji Centralnej i regionu Bliskiego Wschodu. Część trzecia traktuje o zagadnieniach kształtowania współczesnej myśli politycznej w wybranych państwach Europy Środkowo-Wschodniej. Część czwarta to omówienia, artykuły recenzyjne i recenzje. Piąta – materiały i dokumenty.

Zespół i redaktorzy liczą na dyskusję oraz współpracę, w tym na uwagi odnoszące się do niniejszej inicjatywy, co do jej koncepcji, formy i treści.

Wrocław, w maju 2007 roku.